

gedachte eens, taan wordt: den vrede, vreedkan, en dikwijls rheid, of in de ren, opdat deze

voorstelling hebben, als hij het l zou omwerken. de hoorders zich vastgelegd, om die immers dit-geven, ook zelf n betekenissen e toespraak voor

m ik op de rede e en de vredes- of blijven beide de vreugdevolle die moet dikwijls rijd, waarin als ken vredeswil, n Maar als niet hem voeren met het verkeer in leg opgesteld of den strijd voor at de vredeswil j die velen van vordt. De beide gegeven namen) werk. Dan gaat vredesliefde de heidsstrijd en le gemeenschap in de blijdschap grondslag staan gaan inderdaad at niet.

kerking van een re, die ook zijn maar een herorders behoeven ordeeld, en miszouden aanzien.

am.:

éene is dit, dat dooden. maar ik zal het i opdracht onzer msterdam, naar reiden we een en een gesprek weet niet meer te Ieren bekend i juist niet zo'n - dus ik denk, punt ter sprake det kwalijk. Hij ten dit zelf ook lat aldus luidt: iet vechten, dan het een particu-meedoen?... etelijk gelachen. iet niet uit. Die i, graag mee wil daarom; als wij cht in de kerk bepalen, op de allereerst acht n binnenste, die eedoet, zoo niet a anders in de „Ier“ kruisigen,

n spreker eens. n Ier halveeren at daar vraagt: chtlust verraadt, laar dat andere, particuliere particuliere, dat n. Want anders dsdienst of van ideerde vredes- vandaag onder h om de kerken n. Tot de voor regelen behoort ten als die van l willen uit- r kerk (en der Zouden ze wat ijven, voor hun die aanklachten rheid niet aan t de dan ook weg- estie van langer geteekende, dat angsnormen af- en waarheids- i ontijdig en in- len, nadien (als derdrukt, terwijl van die „onder- die moet niet tot de uiterlijke n daarmee het

factorencomplex, dat waarheid en vrede samen tegenhoudt. Paulus deed God en menschen een dienst, toen hij er stichtelijk voor bedankte, de met hem aan het romeinsche recht gebonden overheid de kans te geven, zich stilletjes af te maken van een vergrijp, tegen hem als romeinsch burger gepleegd. Officieel de gevangenis in? Goed, maar dan ook officieel er uit! Langs de voordeur er in? Goed, maar dan ook langs de voordeur er uit, en met een wettig bewijs van ontslag!

Er moeten dan ook veel meer begrafenissen plaats hebben, dan van dien halven Ier. Wij moeten begraven den ouden mensch in Broeder Diplomaat, en in Broeder Humorist. Die doet veel goeds, hij brengt vaak ontspanning, dewelke een weldaad is, als God den tijd ons er voor gunt. Maar helaas, deze broeder heeft ook een ouden mensch. En soms rekent hij daardoor te weinig met den ouden mensch van anderen. Zoodoende brengt hij dikwijls ontspanning daar, waar het beter geweest ware, dat de spanning nog wat gebleven was, terwille van den ernst der kwestie-in-geding. Hij is dan onbewust de oorzaak, dat gemakzuchtigen, ondanks het goede advies van prof. Ridderbos, zuster Vrede inviteeren het eerst de poort in te gaan; zuster Waarheid krijgt dan later wel eens een hoodschapje. Bij beide Broeders moet de oude mensch begraven worden, net als van onzen Ier alleen maar de oude mensch weg moet.

Maar weet ge, wie heelemaal in 't graf moet? Met huid en haar? Dat is: Laat-je-geest-niet-uit, vóórdat-de-ander-t-heeft-gedaan. Want als dat de regel wordt, wordt een synode nooit op gang gebracht. En is 't niet ondankbaar, hen, die haar op gang brachten, daarvoor te „beloonen“ met achterhoudendheid? Ik weet wat: allemaal tegelijk met de volle waarheid door de poort. Dan heb je zóó — den vrede.

Het is dus maar goed, dat prof. Ridderbos over die begrafenissen gesproken heeft. Begrijp ik het goed, dan wil hij eigenlijk zeggen, dat de twee zusters nooit met z'n tweeën binnenkomen. Altijd verlangen ze, dat haar groote broer, die permanent begraven moet, bij haar blijft. Men krijgt haar niet binnen zonder hem.

Zoo is de oproep van prof. Ridderbos tegelijkertijd een oproep geweest tot blijvend strijd, tot permanente begrafenissen. En waar wij het daarmee zeer eens zijn, hopen we volgende week nog iets over die begrafenissen noodzaak te schrijven.

K. S.

Zelfstandigheid der Theologische Faculteit en der Theologische Hoogeschool. (II.) (Slot.)

We zouden nog spreken over de vraag, of de vergelijking tusschen Kampen en Amsterdam (Theol. Fac.) voor wat betreft beider zelfstandigheid goeden zin heeft. Dr v. Es betwijfelt dat, ik niet.

Volkomen terecht merkt dr v. Es op, wat ik ook zelf trouwens gedaan had, dat het verband der Theol. Fac. met de Geref. Kerken contractueel is. Het kan dus worden opgezegd, aldus dr v. Es. Alweer heeft dr v. Es gelijk. Maar we hebben het nu over den bestaanden toestand, waarin de contractuele binding bestaat.

Binnen dezen toestand nu is het onderwijs van Kampen zoowel als van Amsterdam zelfstandig. Beide instellingen toch recruteeren haar professoren uit leden der Geref. Kerken. En dit is niet op verzoek der kerken, doch op dat der Universiteit alzo afgesproken.

Mijns inziens nu brengt en het respect voor de Universiteit, en dat voor haar Theol. Faculteit, en dat voor haar theologische professoren mee, dat men deze afspraak met de Geref. Kerken ziet liggen in de lijn der wetenschappelijke zelfstandigheid. Het is geen schande voor een universiteit, dat ze graag haar discipelen (de door haar opgeleide predikanten en opgeleide doctoren) „kwijt wil“ in beroepen, ambten, bedrijven. Ze helpt daarmee haar leerlingen, en ook zichzelf. Want inrichtingen, wier leerlingen geen „plaats“ kunnen krijgen, verliezen haar aantrekkelijkheid voor 99 % der aanstaande studenten, die immers „voor het leven“ studeeren, d.w.z. voor een werkzaamheid in het volle menschenleven. Het zou echter wél een schande, en dan een wetenschappelijke en ook ethische blamage zijn, indien een universiteit of seminarie, teneinde dit profijt voor haar (zijn) leerlingen en voor zichzelf te bekomen, zich voor het te geven onderwijs ging verbinden, hetzij aan den staat, hetzij aan maatschappelijke instellingen (een handelskamer, b.v.) of een vereniging van paedagogen, of een lichaam van barmhartigheidsbetoon, hetzij ook aan een kerk, aldus, dat terwille van dien contractueelen band de vrijheid tot het doceeren van wat de universiteit voor waarheid houdt, werd beknot. In zulk een geval zou, op het standpunt der universiteit zelf gesproken, de waarheid door haar verkocht, de wetenschappelijke adelbrief versjacherd zijn. In vrije wetenschappelijke beoordeeling spreekt een zich respecteerende universiteit uit, dat de binding aan lichamen als hierboven bedoeld, voorzover zij n.l. principieel is, strookt met de wetenschappelijke oordeelen, die zij velt, of met de vóór-oordeelen, waarvan zij (zooals in het geval der V.U.) uitgegaan is, en wil geacht worden uit te gaan. Laat men hier voorzichtig zijn met uitspraken, die in andere richting voeren. Als b.v. voor onze stichtingen van barmhartigheid, of voor middelbare scholen bepleit wordt, dat ze zich zullen baseeren op de drie formulieren, gelijk ze door de Geref. Kerken (b.v. in Assen 1926) gehandhaafd zijn, dan is dat niet een brengen van die verenigingen onder eenig kerkelijk juk, doch een vrije achteraf komende uitspraak, binnen haar organisatie, over een probleem van waarheid en confessie. Wie het anders zou zeggen, ook voor wat

betreft de V.U., die werkt onderscheiden betoogen van „Hersteld-verbanders“ in de hand. En, zou het waar zijn, dat een contractueele binding naar buiten Ipsofacto een teen of voet in de klem brengt, dan staat het er met de V.U. niet best voor. Want zij heeft ná Kuyper's Haarlemsche rede zich nóg wel eens gebonden; denk maar aan den leerstoel van prof. Waterink, b.v. De V.U. heeft zelfstandig voor zichzelf beslist, dat een partiële, maar dan ook confessioneele binding aan de Geref. Kerken strookte met haar grondslag en haar doel. Ik zie geen kans dit te ontkennen, zonder de V.U. te kwetsen. Zelfs de jongste band der duitsche universiteiten aan den staat zou op zichzelf nóg geen schending van haar zelfstandigheid behoeven te zijn. Ze is dat in feite wel, maar dit is dan zoo krachtens de nadere bepalingen dezer binding (niet krachtens vrije beoordeeling der universiteit, doch door pressie van boven af, en met verwijdering van wie niet den staat en diens ideologie naar den mond spreekt, en onder vernietiging van het instituut der faculteits- en senaatszittingen, die immers zijn prijsgegeven ten gunste van het „Führer-principe“: de rector plus van elke faculteit de decaan bedisselen de zaken).

Van hieruit wordt nu ook duidelijk waarom de zelfstandigheid der theol. fac. precies dezelfde is als die van Kampen. Zoolang n.l. de professoren van beide instituten leden van dezelfde kerken zijn. Al die hoogleraren hebben reeds jaren vóór hun inauguratie, als leden eener plaatselijke kerk zich verplicht niets te leeren, dat tegen de belijdenis inging. Die belofte was er al. En ze was bekend bij de benoemende colleges. Is zij nu een belemmering voor de zelfstandigheid der besturende colleges (dr v. Es denkt daaraan speciaal in het geval van Kampen; hij mag er evengoed aan denken, en dan ook er over schrijven in verband met de V.U.)? Geenszins is zij een belemmering van de zelfstandigheid dier benoemende colleges; want dezen hebben 't zelf zoo gewild. Eerst indien de benoemde professoren hun persoonlijke vrijheid anders mochten gebruiken dan op de bij hun benoeming daarvoor onderstelde, en over en weger begeerd geachte wijze, zou de hervormden kerkeraad, welks predikant van overtuiging veranderd blijkt ná de beroeping).

Ook voor de professoren zelf is de kerkelijke belofte, afgelegd bij de geloofsbelijdenis, geen hinderpaal voor zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Wie ze wél tot een hinderpaal verklaart, spreekt in den geest van den vrijzinnigen Protestantenbond, of zoo, maar niet in gereformeerden geest. Geloofsbelijdenis onder aanvaarding van den eisch, eventueel opkomende van de confessie afwijkende inzichten niet dadelijk publiek te maken, doch eerst „in den kerkelijken weg“ in bespreking te geven, doodt de Christelijke vrijheid, de „libertas prophetandi“ geenszins.

Welnu, wat is dan het verschil in zelfstandigheid tusschen V.U. (theol. fac.) en Kampen? De professoren der V.U. zijn allen, voorzover leden eener Gereformeerde Kerk, gebonden eerst aan hun kerkeraad, en daarna aan de V.U., die bewust van deze binding in vrijheid profijt verwacht. En de professoren van Kampen zijn eveneens eerst als kerkleden en daarna aan de School, en de kerken als haar eigenaressen, gebonden. Dat vinden ze allen een zegen, als 't goed is. En op den dag, waarop ze onverhoopt zouden ophouden zulks een zegen te vinden, zouden ze onmiddellijk hun werk moeten neerleggen, als eerlijke menschen, willen ze niet op de zelfstandigheid en vrijheid van de kerken of van hun School inbreuk maken.

Ook te Kampen is men vrij ten aanzien van de kerken, voorzover deze geen leeruitspraken doen, die als formulier van eenigheid gelden (doen ze dat, dan geldt de binding automatisch ook voor de V.U.-professoren). Niemand zal van Kampen vorderen, dat men daar b.v. alle synodale beslissingen zal napraten. Prof. Bouwman heeft indertijd het bekende, en thans wederom gecritiseerde besluit, dat destijds genomen is inzake doopleiden, die vóór hun 30ste jaar niet tot geloofsbelijdenis kwamen, ook op zijn colleges veroordeeld. De gronden, waarop hij dat deed, blijven hier onbesproken; die waren ten deele andere, dan thans in een rapport over Bavinck—Rutgers worden aangevoerd. Deze zijn vrijheid is dan ook bij mijn weten nimmer betwist, ze is „recht gebruikt geweest“. Trouwens, ook de professoren der V.U. hebben meer dan eens critiek geoeffend op synodale besluiten. In de pers; maar hun colleges zullen wel geen ander geluid hebben doen hooren.

Wij hebben hiermee dr v. Es antwoord gegeven, hoewel we ons niet goed vereenigen konden met zijn redeneering, die op Kampen de aandacht vestigt, hoewel de kwesties der V.U. hem, óók als curator, evenzeer zullen hebben bezig te houden. We hebben overigens geen spijt van deze gedachtenwisseling. Ze geeft me aanleiding, nogmaals de aandacht te vragen voor de artikelen, die ik April '38 schreef over de regeling van het toezicht der Gereformeerde Kerken op het onderwijs aan de V.U. Ik wees er op, dat het onderwijs aan de aanstaande predikanten, dus te beginnen met het eerste jaar (vóór het propaedeutisch examen) nadere regeling behoeft, ook wat het toezicht der kerken betreft. Dat onderwijs wordt door andere dan theologische professoren gegeven. Ten deele zijn deze leden van Gereformeerde Kerken, ten deele van een z.g. „Hersteld Verband“-gemeente. Hierdoor wordt tweefiel geaccentueerd: a. dat het noodig is, zich over de opleiding der predikanten aan de V.U. nader te bezinnen, voor wat het eerste jaar betreft; b. dat men niet meenen moet, prof. Vollenhoven kerkelijk te kunnen rubriceren onder degenen, wier opinies „nader onderzocht moeten worden“, en intusschen daaraan geen conse-

Synode der Natuur!

Het was avond geworden.

De groote fabrieksschoorstenen hadden met een zucht van verlichting een gulp rook uitgeblazen, de fluiten hadden geschreid, toen waren de deuren opengeborsten en mannen waren uitgezwermd naar hun woningen. De paarden hinnikten om den stal, de landman ging naar zijn hoeve om het brood der tevredenheid te eten. Want de mensch gaat uit naar zijn arbeid tot den avond toe. En het was avond.

Op dit vredige uur werden frissche meisjes, jongens in bloei, opgesloten in kleine, smoothele dakkamertjes om huiswerk te maken. Want wijze mannen uit deze eeuw der paedagogiek hebben de schoonste maanden des jaars, welks schoone dagen in dit klimaat weinige zijn, bestemd om examens af te nemen. Derzelver vaders brengen de zomermaanden door in benauwde vergaderzalen, zij puren honing uit referaten en worden van den dauw eens sprekers natgemaakt. Dies bloeien hun harten, schoon hun wangen wat geel zijn, hun oogen diep in de kassen liggen en hun humeur veel heeft van het teedere kruid, hetwelk de botanisten kruidje-roer-mij-niet noemen. De velden zijn bekleed met kudden, de dalen zijn bedekt met koren, de studeerkamers zijn vol tabaksrook, de zalen vol van het geroezemoes van debat. Want deze mensch gaat uit tot zijn arbeid tot den nacht toe...

Het werd nacht. Een jongen, opgeleid voor bol, schoof zijn boeken op zij en zette de wekker op zes uur. Een meisje hief haar gepermanent hoofdje op van haar natuurkunde-boek — hoe schoon is de natuur! en nergens is zij schooner dan in een boek! Een kind van twaalf lag te slapen met het hoofd op een aardrijkskundig werkje van groote belangrijkheid en droomde van een één! Het verheugde mij zeer, dat er voor dit jonge zieleleven zoo kostelijk zorg werd gedragen. Toen openden zich ook de deuren der vergaderzalen, vroede mannen haastten zich huiswaarts toe, ik zag ze de sleutels in het slot steken om nog even priester in huis te zijn. Toen de deur in het slot viel begonnen twee krekels, die straatjongens der natuur, die musschen van den nacht, tegen elkaar te sjilpen, het was mij alsof zij zeiden: de slaap van den arbeider is zoet.

Maar die krekels vergisten zich, want het rede-looze dier weet de zorgen van den denkenden mensch niet. Nauwelijks was het dichtvallen van de deur, waren de slepende voetstappen op de trap verstomd of floep, daar ging het licht aan. Weldra verscheen op het gordijn de silhouet van een gebogen mannenhoofd, gebukt over dikke boeken. In de stilte van den nacht kon ik het krassen van een pen duidelijk hooren. Het duurt nog lang eer dat de dag gaat rooden! Inderdaad.

Vredig scheen de maan over het groen van het voorzomerlandschap. Zelfs de stad met zijn vele geluiden werd stil. De laatste tram was naar de remise gedonderd. De nachtbraker had zijn laatste haring gekocht, de omroeper had zijn vriendelijke afscheidsgroet uitgesproken: Goedennacht en wel te rusten! De bloemen sliepen en het gevogelte rustte tusschen de takken. Maar de silhouet op het raam bleef onveranderd, de pen bleef zich voortbewegen over vele foliovelen. Eindelijk, de dag brak reeds aan, verdween het hoofd van het gordijn. Ik was brandend nieuwsgierig wat deze martelaar van zijn plicht zoo lang uit het bed had gehouden, op de teenen der verbeelding sloop ik zijn woning binnen en glipte naar de studeerkamer. Vol genot snoof ik de geur op van een hortensia, die juist bezig was te ontwaken en zich uitrekte naar het licht. Toen keek ik naar de schrijftafel, waar het manuscript lag, de titel luidde: De algemeene genade! Toen lachte ik, zachtjes, om den geplaagden mensch niet uit zijn eersten slaap te wekken, doch er was weemoed in mijn lach. En ik verzonk in gedachten over De gemeene gratie, waarover wij zoo veel spreken, maar waarvan wij zoo weinig verstaan.

N. B.

quenties te verbinden voor de V.U. Men zij voorzigtiger dan dr v. Es in 't geval der aanklachten van prof. Hepp geweest is, óók in het belang der V.U. Afwijzing der methode Kuyper-Hepp is een dienst óók aan de V.U.

En opdat niemand gif zuige uit den staart van dit artikel, herinner ik er aan, reeds jaren geleden te hebben geschreven, dat men wel genoeg diende te nemen met de verklaring der „hersteld-verbanders“ onder de V.U.-professoren, dat hun bezwaren tegen „Assen“ niet dogmatisch, doch kerkrechtelijk waren (welke geruststellende opmerking door de V.U.-bladen is overgenomen; zóó iets wordt tenminste wél doorgegeven...); en voorts in den laatsten tijd te hebben beweerd, dat ook prof. Vollenhoven zeer onrechtvaardig, ja, unfair, wordt bejegend. Ik mag dus vrijelijk schrijven